

חמדות גנוזות ופנינים יקרים מעשי הצדיקים
ופעולותם הליכותיהם בקודש ורום מעלתם של
מורן תלמידי הבעש"ט זי"ע וממשיכי דרכם
אוצר בלוס וכלי מלא ברכה מסודר וערוך מתוך
שיחות הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

אורה

לעצמך

**הרה"ק רבי אריה לייב
'הסנא' משפולי זי"ע**
יומא דהילולא:
ו' תשרי תקע"ב

לימים הזדמן לו לחזות בבעל שם טוב פעם נוספת, וכפי שיסופר בהמשך.
אם כי היה אביו מהמקורבים למרן הבעל שם טוב, אולם הילד, שהתייתם בגיל
רך ונותר ללא דמות אב, לא חונך למעשה בדרך החסידות. יחד עם זאת, כחלק
ממשאלת נפשו להתעלות במעלות התורה והיראה, עשה לו רב והיה לתלמידו
המובהק של הרה"ק ר' פנחס מקארין, מבחירי תלמידי הבעל שם טוב.
כך גם הסתופף בצל תלמידי הבעל שם טוב האחרים, כדוגמת הרה"ק המגיד
הגדול ממעזריטש והרה"ק ר' יעקב יוסף בעל ה'תולדות' מפולנאה. אצל רבותיו אלה
קנה את משנת החסידות ובהכוונתם סלל לעצמו את דרכו אל שלמות העבודה.
בהיותו כבן עשרים ושמונה, עודו אברך עול ימים, צירפו רבו הרה"ק מקארין
בנסיעתו למורו ורבו הבעל שם טוב, ובמהלך ביקור זה זכה - בפעם היחידה
בבגרותו, לשוץ עיניו בפני קדשו ואף לשוחח עמו. פגישה זו השפיעה עליו
כדי כך, שלימים הצביע על נקודות ציון משמעותיות בחייו וייחס אותן להשפעת
אותם רגעים מרוממים.

אריה שאג מי לא יירא

בשנת תקט"ו, כחלק מעבודתו העצמית להשלמת נפשו ובניית קומתו
הרוחנית, יצא רבנו לגלות ארוכה ונדד בין הכפרים והעיירות כשאינו נחשף לאף
אדם בגדולות, אלא אדרבה מתחזה לקבצן עלוב ומתבודד לעצמו.
כבר בתקופה זו, כמו גם בהמשך חייו, הרבה לסייע ליהודים בכל מקומות
מושבותיהם, אם בפדיון שבויים ופעולות הצלה הפריצים ששלטו ביד
קשה על צמיתיהם היהודים ואם במתן סיוע כלכלי ליהודים שגורלם לא שפר
עליהם והגיעו עד פת לחם.

במשך תקופה ארוכה נדד מפה לשם, כיתת את רגליו בגלות מתמשכת
והתקיים אך בקושי על לחם צר ומים לחץ, כשבמשך זמן מה אף שימש כגבאי
בבית כנסת באחד הכפרים, אך כעבור אותה תקופה שב לעיר הולדתו שפולי
ושם כבר עמדו ישראל קדושים על טיבו, וחזקה על צלוחית אפרסמון שריחה
נודף.

הנהגתו באה לידי ביטוי באופן שאין לו אח ורע.

מחד, ידעו רבבות אלפי ישראל שנהרו לפתחו כי כמלאך האלקים הוא, כל
היוצא מפיו קדוש ובכח 'צדיק גוזר' כבר כוחו לרפא חולים ולפקוד עקרות,
להשפיע פרנסה ולהושיע מכל צרה, ולמותר לציין כי חסידים ואנשי מעשה מצאו
בדמותו את שאהבה נפשם וייחלו לכל רגע בו יזכו להימצא בקרבתו, לאחוז
בשולי אדרתו ולהתבשם מקדושתו.

אך מאידך, היתה הנהגתו מאופיינת בסגנון עממי והוא היה מעורב עם פשוטי
העם עד האחרון שבהם, כשהוא משפיל קומתו ואינו בוש להימצא בקרב איכרים
גסים ופונדקאים תמימים, רואה בכל יהודי את הניצוץ האלוקי שבו ומנערו
מהעפר בו הוא מרובב.

באופן מיוחד הצטיין הסבא בכח הנגינה והריקוד, כשהוא פועל בכח גדולות
ונצורות וכל כוונותיו טמירות ונעלמות מהשגת בן אנוש. עד כדי כך, שהתבטא
הרה"ק ר' אברהם המלאך בנו של המגיד הגדול ממעזריטש, כי ריקודיו של הסבא
נעלים ורמים הם אף יותר מעבודת התפילה שלו עצמו.

בעיצומם של עשרת ימי תשובה, ביום ו' תשרי תקע"ב, עלתה נשמתו הטהורה
בסערה השמימה והוא זקן ושבע ימים. על פי צוואתו לא העמידו מצבה על קברו,
ותחתיה ניצב במקום ארון ייעודי אליו נהגו מקדם העולים לציונו הקדוש לשלשל
את פתקאותיהם.

סבוכות שאף צעירים לימים לא היו מסוגלים לבצע
מבלי להתעייף או למצער להחטיא צעד או שניים,
ולמותר לציין כי עמד רבנו על סוד הריקוד והשפעתו
בעולמות העליונים, וכך כיבדו ה' ועבדו בגופו ממש
ובאופן מופלא ביותר.

נהג לצאת מחול בשבת קודש ובמועדי
השנה, בשעת העיסוק בדבר מצוה וכמובן גם במהלך
ההכנה לקראתה, והעידו כי אף בשעה שהיה מרתח
את הדגים כדי לבשלם לכבוד שבת, היה יוצא בריקוד
סוער תוך שהוא אחוז שרעפים ומחשבותיו משוטטות

אם אצל חסידים ואנשי מעשה כך, על אחת כמה
וכמה אצל מאורי הדורות וענקי החסידות. ואם אצלם
כך, שבעתיים ניכר היה הדבר אצל רבנו הקדוש
הסבא משפולי. ואף אצל הסבא עצמו, הגם שניחן
בכח הנגינה עד שהיה ממס כל לב ומעורר כל שומע
להידבק בטוב ולשוב בתשובה שלימה, הפליא אף
למעלה מכך במלאכת הריקוד, עד שהיה יחיד בדורו
ואף בדורות המאוחרים יותר בעבודה מופלאה זו.
הדבר ניכר היה הן במישור המעשי, כאשר
היה מפזז כנער קל רגליים ומבצע תנועות ריקוד

רקידה עילאה

היכל הנגינה, כך נמסר מפי צדיקים, סמוך הוא
להיכל התשובה. הן מסיבה זו והן משום שהנגינה
מביאה להתעוררות הנפש והתרוממות הנשמה, נהגו
החסידים מקדם להקדיש חלק ניכר מעבודת הקודש
לכבד את ה' מגרונם ואף לצאת מפעם לפעם ובזמנים
מיוחדים, כדוגמת 'בואי בשלוש' בקבלת שבת,
בריקוד שכל כולו שלהבת אש קודש של קרבת ה'
ואהבתו.

עד כמה שאין לנו, פשוטי ערך ומעוטי ההשגה, כל תפיסה והבנה בגדול
עולם ומצוקי ארץ, מתעצמת שבעתיים תחושה זו לנוכח מסכת חייו הפלאית,
הנעלמה, של הסולם המוצב ארצה וחי בין בני אנוש אולם הגיע השמימה
רחוק מכל זיקה לעולם החולין, אשר נכתנה לימים: **הסבא משפולי**.

מסכת חייו מופלאה, דוק מסתורין אופף אותה ואף צדיקים התבטאו כי דרכו
נסתרה ועקבותיו לא נודעו. קורותיו נשתמרו אך במעט, אך דמותו היתה ועודנה
מאירה לישראל כאבוקה בחשיכה, מלהטת כעמוד האש לפני המחנה ומציבה יד
ושם לדמותו של הענק שבענקים לאור זכה עם ישראל.

גור אריה

מן הצדיקים הנסתרים היה **רבי ברוך**, מגזע המהר"ל מפראג, אשר היגר
מבוהמיה לאוקראינה ושם דבק ללא שיוור ברבנו אור שבעת הימים **מרן הבעל שם
טוב הקדוש** עוד טרם נודע שמו בעולם.

התגורר לו ר' ברוך בעיר שפולה, באחוזת גר הצדק הנודע אברהם בן אברהם,
הוא הגרף פוטוצקי הי"ד. על שלחנו סמך ומפתו אכל והוא שדאג לכל מחסורו
הגשמי, כשאת נשמתו הוא מזין בדביקותו ברבו המובהק הבעל שם טוב. מבארו
הזכה הרווה את צמאנו הרוחני, לאורו התווה את הליכותיו ומתורתו התבשם.
דא עקא, צער רב היה מנת חלקו של ר' ברוך, בהיותו חשוך בנים זה שנים
רבות וכל ישועה לא נראית באופק. רק כעבור שנים ארוכות, בנר ראשון של
חנוכה - כ"ה כסלו תפ"ה, זכה ר' ברוך להיפקד בדבר ישועה ורחמים כשלעת
זקנתו חבק את בנו בכורו.

סנא קדישא

דבר פלא אירע במעמד היכנסו לבריתו של אברהם אבינו. הבעל שם טוב,
שבאותם ימים טרם התפרסם והיה לבוש כאחרון הקבצנים, הופיע בשמחת
הברית ואף התכבד באמירת הברכות, כשהוא קובע את שם הרך הנולד, על שם
זקנו הקדוש המהר"ל מפראג, וייקרא בישראל: **אריה לייב**.

כאן הוסיף הבעל שם טוב ברכה שהתמיהה את הנוכחים, ובגין היותו נסתר
באותה העת לא ייחסו לה משמעות עמוקה מדי. **'כשם שהיה אברהם אבינו זיידע',
כנאמר: 'אברהם זקן בא בנמים'** (בראשית כד א') התבטא באותה שעה, **'כן יזכה
הרך הנולד לגדול כמוהו ולהאיר עיני ישראל בקדושתו'**.

אולם הגם שטבעו של הבעל שם טוב טרם יצא בעולם באותה שעה, ולפיכך
לא ייחסו השומעים משקל יתר על המידה לדבריו, למעשה נטמע הכינוי וליווה
את הילד במהלך חייו. 'זיידע' כינונו בחיבה, ואף לימים כאשר נחקק שמו
לדורות בתור אחד ממאורי החסידות נקרא כן: **'שפאלער זיידע'**, הסבא משפולי.
דורות לאחר מכן, מלבד העובדה שהכינוי קיבל תוקף פשטני יותר בהיותו זקן
צדיק דור, ביאר הרה"ק ר' ישראל מרוז'ין כי דברים עמוקים בגו, שכן בשרוש
נשמתו היה גלום ענין המתקת הדינים, בבחינת 'זקן מלא רחמים'.

מרואי פני הקודש

מלבד אותה הזדמנות, בעת שנכנס בבבית, עוד זכה הילד הטהור לחזות בנועם
זיו פני קדשו של הבעל שם טוב בהיותו כבן שלש, ולימים העיד בפני הרה"ק בעל
התניא כי באותה שעה הניח הבעל שם טוב את ידו על לבו, ומאחז לבו והתעורר
ביתר שאת לעבודת הבורא מתוך שלהבת יוקדת של קרבת אלקים.

בעולמות נשגבים, גבוה מעל גבוה.

היטב ידעו המסתופפים בצל הקודש כי יפה שעה זו של מחול וריקוד, וכי אם ברצונם לנקוב בשעת הכושר המדויקת בה יוכלו לפעול אצל רבנו ישועות ומופתים עד כדי שידור מערכות הטבע, להגיש את פתאונותיהם ולהיפך בדבר ישועה ורחמים בעת הרחמים והרצון, אין ספק כי תהא זו שעת הריקוד.

ושוב, כדרכו בקודש, אף כאן נראה היה כי רבנו נוהג ברחמי אגפין. מחד, ידעו כרי הדעת כי אין להם ולו שמץ השגה במהותם של ריקודים אלה, הבינו היטב כי אין ביכולת בן תמותה להבינם. אולם מאידך, כלפי חוץ סחף אחריו רבנו את צאן עדתו ואף את הפשוטים שבהם, מלבה את הגלגל שבליבם ומחתה בה עד שהפכה לשלבת יוקדת, בעירה גדולה של כיסופים לה' יתברך. רבים שבו מעוון והטיבו את דרכם, בעומדם בשעה נעלית זו.

לצד פשוטי עם שנהרו לחזות בריקודי הסבא, הופיעו ובאו לא אחת צדיקי דורו, אשר אם כי ידעו לנכון כי איש אלקים קדוש הוא, מכל מקום איקשו לעמוד מקרוב על סודו ולתהות על קנקנו, לחזות במו עיניהם בעבודת קדשו ובפרט בענין הריקוד, אשר שמה יצא לה בכל קצווי ארץ.

היה זה באחת הלשנים, בערב ראש השנה.

בפתח בית מדרשו של רבנו הופיע צדיק פלוני, מנהיג לעדת חסידים המונה מאות ואף אלפי חסידים שזה עתה עשו את דרכם מרחוק כדי לשהות במחיצת רבם בימי הדין והרחמים. במפתיע, בחר הצדיק לעזוב את עירו ולרחיק נדוד עד שפולי, והכל במטרה להתבונן לראשונה בחייו בעבודת קדשו.

'שלום עליכם!' האיר לו הסבא פנים, אולם תמה לפשר העובדה שעזב הצדיק את קהל עדתו בירח האיתנים ובא להסתופף בצילו. 'האם אינכם מתכוונים לשוב לעירכם ולשהות עם קהלכם בראש השנה?' תהה, והצדיק מצדו שלל והסביר: 'באתי הנה בכוונה תחילה, ואין בכוונתי לשוב לביתי עד לאחר חג הסוכות.'

'ניחא', קיבל הסבא את הדברים, 'אם כן, הישארו נא בבית' והסתמכו על שלחני בתקופה זו'. ליותר מכך לא יכול היה הצדיק לצפות, מי פילל שיזכה לשהות בתקופה מרוממת זו תחת קורת ביתו של הצדיק, בכפיפה אחת עמו, לחזות בעבודת הקודש ולהכיר את סודו.

אולם למרבה אכזבתו, במשך כל ימי החגים לא ראה אומה. לא עבודת ה' יוצא דופן, לא גילוי רוחני מרעיש, כלום. הסבא, כך נראה, אינו מבליט את מדרגותיו לעיני כל. למרות זאת החליט להמתין, להמשיך עם תוכניתו המקורית ולהישאר אצל הסבא עד אחר שמיני עצרת ושמחת תורה, שמא יזכה ויחזה במשהו.

והיה היום, אתא ובא שמחת תורה, וכתמול שלשום כן היום. תפילותיו של הסבא לא עוררו התפעלות יתירה אצל הצדיק, וכמעט שהתחזק על כך שנשאר להסתופף בשפולי ביום טוב.

אך אז, תיכף לאחר ההקפות עם ספרי התורה, ניגש הסבא אל הצדיק האורח. 'עתה נקוד מעט' פנה אליו בארשת צופנת סוד. החל הסבא לרקוד ולפזז כדרכו, פניו בוערות וכמו מפעמת בו רוח אלקים, נושאת אותו במחולות עליליים וטמירים.

לפתע נפל הצדיק תחתיו, מעולף. בהלה זוטא קמה בבית המדרש, כמה בעלי תושייה ניגשו וזילפו על פניו מים ואחרים השכיבוהו על ספסל סמוך ורק בתום מאמצים מרובים עלה בידם להשיב את רוחו.

'בשעה שהסבא רקד' השיב למבטם התוהה של מקורבי הסבא וחסידיו, **'ראיתי אור גדול, טמיר ונעלם שאין לשער'** או לתאר, ועד כדי כך התפעלתי והתרגשתי מכך - שאיבדתי את הכרתו!'

ניצוד מרקדין

עבודת קדשו של רבנו בריקודים עילאיים, כאמור, תפסה חלק נכבד בחייו ובעבודתו את בורא. אך שונה ומיוחד אף משאר הריקודים המחול המיוחד בימיו אותו רבנו הקדוש מבצע בעת קבלת שבת. או אז היו אנשי שלומו והמתפללים הרבים מסובבים אותו כגורן, עוקבים בהשתאות אחר הנונויות והזריות ובעיקר מתבוננים בפני השלהבים שהיה עוטה, ובכך היו זוכים לרגע של קורת רוח שלא מעלמא הדין והיו מתרוממים טפח וטפחיים מעל הבלי החולין ומתחברים לקדושת השבת.

אותה שבת בה התרחש המעשה, הופיע בשפולי

אורח רם מעלה. **'הרה"ק ר' אברהם המלאך'**, בנו של **המגיד ממעזריטש** ומדמויות ההוד והפלא שבאותו דור, בא ממרחק לשבות את שבתו בצל הקודש בשפולי, מוכן ומזומן להתבונן בדרכיו של רבנו ולהתחמם לאורו.

אווירה מרוממת שבעתים מאשר בכל שבת שררה בבית המדרש, רטט של יראה חלף בלב הנוכחים וכולם המתניו לבאות. בטוחים היו הכל כי בשבת זו יתעלה הסבא אף על עבודתו שבכל שבת, ויגדיל לעשות בריקודו הנפלא מפני כבוד האורח הדגול.

קבלת שבת, הכל ממתנים בדריכות וצובאים סביב, עוקבים אחר כל תנועה ונוצרים בלבם את הרגעים שלא ישובו עוד. והנה, פוסע הרבי בצעדים קלילים אך מלאי הוד מלכותי אל המעגל הפנימי, פוצח בניגון ענוג ומרטיט את הלבבות בשירה הנשמעת כלקוחה מעולם המלאכים.

מרגע לרגע השתלהב הסבא, עיניו נעצמו בדביקות ורגליו כמו נישאו מעצמן, מתרוממות מעל הקרקע ונוסקות אל-על, ידיו מלהטטות בחן ומראה פניו כמראה פני מלאך.

ר' אברהם המלאך, מצדו, ניצב כל העת בצד ובוחן בעיון את תנועות, את הריקוד, את הלהבה האנושית היוקדת שמתולת פניו במביות התפעלות, השתוממות של ממש, ניכר בחוש כי לבו עולה על גדותיו ברגש והוא אינו מצליח להתיק עיניו מהמחזה המרהיב.

אך הסתיימה התפילה, ור' אברהם המלאך ניגש לרבנו ושקולו נרגש הוא אומר: 'מימי לא ידעתי כיצד מרקדין לפני הכלה, היא שבת המלכה. כעת, כשזכיתי לראות אתכם מפזזים בחן שכזה, מרקדים בסילודין, נוכחתי לדעת כי בכל פעם בה הנכם מצביים את כף רגלכם על הארץ פועלים אתם ייחוד טמיר בעולמות ובעלונים. **ראיתי ריקודים, אך מוכרחני לציין כי זהו ריקוד אחר לגמרי מכפי שראיתי מעודי!**

אין זה מכוחי' הגיב רבנו על אתר בגודל ענוותנות, 'כח זה טבוע בי ממתת ידו של **מרנא הבעל שם טוב הקדוש**, אשר בירכני כי בכל מקום בו אציג את כף רגלי - תתחבר הרגל היטב עם הקרקע...'

שמע ר' אברהם המלאך, אך לא היה לו די בכך. כמה הוא להשיג את סודו של הסבא, לדעת מנין לו יכולת הריקוד הלזו, היכן רכש את רזי תורת הריקוד ואת קלילות הרגליים וזריות הידיים המפתיעות, עד שאף צעירים ומקצועיים ממנו ביותר אינם מתקרבים לקצה יכולותיו.

מפאת כבודו, נעתר הסבא להשיב אף על כך, והיתה זו הזדמנות פרעמדים סביב, לדעת אחת ולתמרד מהו סוד כוחו הגדול של רבנו בעבודת קודש זו. **'מלמד טוב היה לי'** אמר בפשטות, **'ואליהו הנביא שמו'**.

בעת רצון זו, הואיל הסבא קדישא לספר את אשר אירע עמו לפני שנים רבות, ובכך שפך אור על סודו הגדול וגילה טפח מעולמו. וכך היה מעשה.

באותם ימים, כידוע, נאנקו יהודי הכפרים תחת ידם הקשה של פריצים ורוזנים ששלטו שלטון ללא מצרים באחוזותיהם, אשר לעתים השתרעו על פני מחוזות שלמים. הללו ראו בנתיניהם צמיתים לכל דבר וענין, חשו כי זכותם לעשות בהם כרצונם ונהגו באכזריות הגובלת בסטיוף בכל אימת שעלה על דעתם כן.

ואם בימים שבשגרה כך, אין לתאר כיצד נהגו עריצים אלה הפונדקאים המממים, כאשר הללו חזרו מהם את הפונדק בדמים תופקים ובשקל בלוי תזרים נאלצו לבקש ארכה, פעם אחר פעם, לתשלום דמי החכירה. תגובתם של הפריצים היתה נוקשה, אכזרית, והם פעלו כלפי כל יהודי שנקלע למצב זה מתוך שנאת ישראל יוקדת, תאוות נקם וצימאון דם חייתי.

רבנו, הסבא קדישא משפולי, נוהג היה לסובב בין הכפרים והעיירות ולעקוב אחר המתרחש, לאתר את אותם נדכאים ואומללים שנפלו טרף לידי שליטי האחוזות, ועשה כל שאלא ידו כדי לחלצם ממיצר ולהוציאם נפשם מאפילה לאורה ומשעבוד לגאולה.

היה זה באחד הימים, כאשר נקלע הסבא לאחד הכפרים והודעזעו לגלות את המקרה הבא.

יהודי פלוני, בצפוי, לא הצליח לעמוד בתשלומי חכירת הפונדק, והפריץ מצדו לא היסס לפני שהשליכו לבור הכלא, אותו ציגון צר וחנוק אליו שלשלו מפעם לפעם פרות לחם עבש, ורזיף מים בכוס מטונפת, וזהו, הפריץ, חיות אדם שכמותו, לא התשפך בכך. ביקש הוא ללמד את שאר הנתינים לקח, למען ישמעו וייראו, ואם יעלה בידו לספק על הדרך גם את יצרו ולהתהולל במעשה קונדס אכזרי מאין כמותו - אדרבה ואדרבה.

מדי תקופה ערך, כדרכם של פריצים, נשף הלולות לרעיו פריצי האזור. כטוב לבו בין, הגה מחוזה המרושע ביום מן הימים את הרעיון החולני הבא. 'הביאו את האסיר, ה'זיד המטונף' נוהג היה בכל פעם לצוות על משרתיו, 'הלבישו אותו בעור דוב גדל ממדים, והביאוהו הנה למסיבה'.

כעבור דקות אחדות היה מופיע היהודי התורן, זה שעתה נגזר עליו להתענות תחת ידו, כולו רועד וחושש לחייו, לבוש בעורו המסורבל של הדוב ועיניו מפלבלות בחרדת מוות. את הפריץ, משום מה, זה שעשה, 'קשרו אותו בשלשלת' היה מורה תוך שהוא פורץ בשחוק שיכורים מבחיל, 'יתייבב היהודי לפני כשהוא לבוש כך, אני אתפוס בשלשלת והוא ירקד לפנינו, בצוותא חזא אתי, לצלילי התזמורת!'

והיה אם רקד היהודי כיאות והצליח לשמח את משתתפי המסיבה ההוללים, הרי טוב. אולם במידה ולא צלח במשימתו, אזי אבוי לו, גזר היה עליו הפריץ על אתר מיתה משונה. רבים, לדאבון לב, סיימו את חייהם במעמד נורא זה.

אף הפעם ביקש הפריץ לנהוג כהרגלו, וכבר ראה בעיני רוחו את 'מושק'ה' מפוז ומרקד בעז, משמח את המסובים המבושמים ביי"ש לרוב והופך את הנשף למאורע מבדר של ממש.

הסבא, בשומעו על היהודי המתייסר בכלאו, פרץ אל הבור בדרכים שהיו ידועות אך לו. רחמיו נכמרו כששמע מהיהודי את העתיד הצפוי לו מצד הפריץ, והוא מיהר להבטיחו נאמנה כי לא יאונה לו כל רע, וכלל לא יאלץ להתייבב לפני הפריץ ובטח שלא לרקוד לפניו.

ערב לפני היום המיועד, הסתנן שוב הסבא אל בור הכלא והחיש את היהודי לברוח, כשהוא מצביע על פרצה שאיתר בחומת האחוזה ומאין בו להימלט על נפש יחד עם בני ביתו.

הסבא מצדו, בגבורת נפש עילאית, נותר במקומו ועטה על עצמו את עור הדוב שהושלך את הבור. צחנת העור החנקית אותו, דרכי נשימתו נחסמו כמעט כליל, אך עיקר דאגתו נתונה היתה לעצם הענין - כיצד יוכל לרקוד לפני הפריץ, אם אין הוא בקי במלאכת הריקוד כלל ועיקר? על אחת כמה וכמה כאשר מדובר בריקודי הנכרים, אליהם ודאי שלא היתה לו כל זיקה. עודו תפוס במחשבותיו ומחושב את צעדיו, והנה נגלה אליו איש האמת הלא הוא אליהו הנביא זכור לטוב. רגיל היה הסבא בגילוי מעין זה, אולם עד מה רבתה התעתעו כאשר במקום להתמקד בנסתרות התורה וגילויים טמירים, בחר אליהו הנביא להחכימו ברזי תורת הריקוד ולאמנו על הצד הטוב ביותר.

באולם הנשף כבר המתניו בכליון עיניים אצילים ורוזנים, פריצים ואנשי המעמד הגבוה, מצפים להצגה הטובה ביותר שראו מעודם. עודם לוגמים כוס עור כוס, מטבעים את שעמומם בטיפה המרה, וכבר שלחו להביא לפניהם את היהודי שיעלה בריקודו חיזק על פניהם מודשנות העונג.

התייצב הסבא מול הפריץ, זה האחרון נטל לידיו את שלשלת הברזל הכבדה, האות ניתן והתזמורת פרצה במארש עליו.

מאז ומעולם ידוע היה הפריץ המרושע כאמן ריקדה מיוחד, הוא הפליא בכל הזדמנות להציג את גמישותו וקלילות רגליו, כמו גם את יכולתו לרקוד לצלילי כל זמר שגול, ודווקא עובדה זו היא שתרמה לחווית האכזרית כאשר היה מביס פעם אחר פעם את היהודי שהובא לפניו, בתחרות שנועדה מראש לכישלון.

הפעם, משום מה, זה לא עבד.

הפריץ פוצח בריקוד עליו, על פניו נסוך חיזק אווילי והוא כבר סופר את הרגעים עד שיפול היהודי וייכשל בריקודו, אך לא. הסבא פיזז ורקד כבקי ורגיל, השתלב במקצב הניגון שהשמיעה התזמורת ולא כשל אף לא פעם אחת.

הורה הפריץ הוועף בניע ראש לתזמורת לשנות את המנגינה, שמא יצליח לבלבל את הרקדן המופלא, אך נראה היה כי לא יוכל לו. הסבא לא התעייף, ואדרבה נראה היה כי כוחותיו עומדים לו משל לא רקד כלל. דווקא הפריץ החל מתעייף, רגליו שקיפצו בתחילה החלו להשתרך בכבדות ועד מהרה הוא כשל ומעד תחתיו.

לרגע הזה המתין הסבא. ניגש אל הפריץ והחל מפליא בו מכות נאמנות, חובט בכל חלקי גופו, ללא רחם, עד שנטש אותו כשהוא חבול ושביר-עצמות, מדמם ופצוע אנשות, שרוע על הרצפה לגיחוכם של חבריו.

לזאת כיוון הרבי, הסבא קדישא משפולי, כשאמר לר' אברהם המלאך: **'מלמד טוב היה לי - אליהו הנביא זכור לטוב'** ואילו ר' אברהם מצדו נענה ואמר: **'אכן, ריקודי כבודו נעלים הם אף מתפילותיו'**

המעשה המופלא עבר מאיש לאיש, נסתר מאת צדיקי הדורות, ומקובל כי הניגון בו רקד הסבא ובמהלכו הביס את הפריץ, הוא הניגון הקדוש שנשתמר עד היום ומושר בחצרות הקודש: **'הופ קאזאק'**.

למוות לא נתנני

'האלמנה ושתי הבנות', כמו שם בלתי רשמי שניתן לחנות המשקאות הזעירה שבשפולי. קשה לכנותה 'חנות' משום שמדובר היה בדוכן קטן ממדים, ואף המושג הרחב 'משקאות' חוטא מעט לאמת, כיון שמרכולתה של האלמנה כללה אך ורק 'קעדי', הלא הוא משקה מי-דבש שרווח באותם ימים.

את מי הדבש היתה האלמנה קונה אצל יצרן גדול בעיר הסמוכה, במחיר שאפשר לה להותיר אצלה לאחר המכירה די רווח לכלכלת ביתה ואף כדי להניח בצד לעת הצורך. מתקופה לתקופה היה הלה שולח לשפולי חביות מבעבעות עם המשקה הזהוב, ותושבי העיר מצדם בחרו לצרוך את המשקה דווקא בחנותה של האלמנה.

לא החלטה רשמית היתה זו ואף לא תוצאה של היעדר מוכרי קעדי, כי אם התערבות משותפת של כלל יהודי העיר, אשר נבעה מרחמים וחמלה על האלמנה שנשבר מטה לחמה בהילקח ממנה בעלה אך כמה שנים קודם לכן.

תיכף לאחר הקבורה התאספו יחידיו העסקנים, הפרנסים ורבי העיר, ובראשם רבנו **'הרה"ק הסבא משפולי'**, ופעלו לשיקום כלכלת האלמנה ובנותיה כשהם ממליצים לה לסחור במי-דבש, תוך שהם מתווכים לה יצרן שימכור לה במחיר השווה לכל נפש ומעודדים את בני העיר לרכוש דווקא אצלה. כך מצאו עצמם בני העיר, חסידים ואנשי מעשה שכמנהג החסידים לגמל כוסית 'לחיים' בהזדמנויות שונות, תומכים במישרין באלמנה האומללה.

אך הנה שוד ושב, לא חלפו כי אם כמה שנים, ובבוקר שגרתי לחלוטין התעוררה האלמנה וכאב חד מסר את ראשה, ואם בתחילה היה נראה כי אין מיחוש הוא זה, כאב ראש שעד מהרה יחלוף, באו הימים הקרובים והוכיחו כי הכאב מוחשי ועז, ונראה כי הוא כאן כדי להישאר.

רוקח מקומי רחם סממנים ושיקויים למיניהם, רופא העיירה חיזוה דעתו ככל שידו מגעת, אך ידם קצרה מהושיע. רופא בכיר מהעיר הגדולה הזמן לחוות דעתו, ופכר ידיו בביאוש. האשה, כך לדבריו, חלתה במחלה חשוכת מרפא אשר זה מכבר שלחה גרורות לכל חלקי גופה. 'ימיה קצרים' קבע בטון קודר, 'התכוננו לבאות'.

שתי בנותיה, היתומות עליהן אימה עליהן חרב היתמות העגולה, הכפולה, נרעדו לנוכח הבשורה האימה הנוספת אותה טונת בחובה בשורת האויב ששמעו זה עתה. הרי כל פרנסתן מבוססת על חנותה של האם, על חוש המסחר שפיתחה עם הזמן ואשר אין לו תחליף, וכיצד תוכלנה הן - נערות חסרות ניסיון, לפרנס עצמן ללא משנה?

הלא עד מהרה יסרן היצרן לספק להן קעדי במחיר אותו סיפק לאימן, אנשי העיר יעדיפו לרכוש את המשקה אצל מוכרים מנוסים וזולים יותר, והן - יישבר מטה לחמם.

מצב האם עלן והתדרדר, פניה הצפודות איבדו אט אט מהן וקיבלו גוון צהבהב. סופני, הכרתה התערפלה וניכר היה בחוש כי ימיה האחרונים אלה. מלאך המוות, כך נראה, נחוש לאסוף אותה אליו. כאשר יהודי שפולי, ידעו אף האחיות כי מוצא אחרון יש: הסבא קדישא משפולי, והן החישו פעמיהן לבית הרבי.

'רבי, הושיעה נא' יללה מזעזעת פרצה מפי שתי האחיות היתומות, דמעות ניגרו מעיניהן ללא הפוגה וכתפיהן רטטו בבכי תמרורים. היטב ידע כי השעה דחוקה וכי אם לא תבוא הישועה למעלה מדרך הטבע אזי אבי להן, כל עתידן לפנייה, מאוים בצלו הקודר של מלאך המוות המתדפק על פתח ביתן, ואנה הן באות.

הרבי, במפתיע, נראה היה נינוח. סבר פניו שידר כי הוא אינו נרעש מהמצב ומבטו השלן הבהיר כי זעקות השבר של היתומות אינן מציאותות אותו משלוותו.

'האם יש בביתכן מעט קעדי?' פנה אליהן לבסוף. 'ודאי' אישרו בניו ראש, 'הלא מפעם לפעם היו הלקוחות מבקשים לרכוש מהמשקה בהיות אמנו בבית'.

'אם כן, זאת עשו' הורה להם הסבא, **'טלו בקבוק אחד, גשו לקבר אביכם אשר בבית החיים שבפאתי העיירה, הניחו את הקבוק על קברו וכך תאמרו: הגנו נעמיים לך, אבא, לחיים', לכבוד בואה הקרוב של האורחת הכבודה הלא היא אמנו, אשתך שבקרוב תצטרף אליך...**

דבריו של הרבי היו לחידה בעיניהן, אך בעומדן על סוף דעתו וכשהבינו כי למעשה ניפץ הרבי זה הרגע את תקוותן האחרונה וגילה כי הגזירה נחתמה ואין להשיבה, נרעדו וקראו שתייהן על הרצפה, חסרות הכרה.

לרגע זה, נראה, המתין הסבא משפולי.

'כעת תראו כי ישועת ה' כהרף עין' פנה אליהן תיכף כשניעורו מעלפונן, עיניו מאירות ותקווה נסוכה על פניהן, 'לכו לביתכן וראו את ישועת ה'! שכן אמכן יצאה ממש עכשיו ממיתה לחיים, הוטב לה משמעותית והיא תחלים, תחיה בטוב ובנעימים ואף תזכה להוביל אתכן אל החופה מתוך בריאות איתנה! בקושי מלמלו האחיות כמה מילות תודה מבולבלות, ורגליהן כמו הריצו אותן מעצמן הביתה, נוכחות לראות כיצד אנשי ה'חבראי קדישא' שהופיעו לא מכבר כדי ללוות את אמן בדרכה האחרונה, מקפלים ציוד ומבטם משתאה, נפרדים בתדהמה מהבית שעד לפני רגע הועם בצלילתו הקודרת של הסוף.

החולה מצדה, כמו סר מעליה צלו של מלאך המוות, ישיבה מאוששת על מיטתה ומשעה לשעה הוטב לה וכוחותיה שבו, עד שכעבור זמן מועט שבה והיתה כאחד האדם, ומחלתה נעלמה כלעומת שבאה לבלי שוב.

בביתו של הסבא, נבוכו המקורבים ולא ידעו את נפשם. היטב הכירו את רבם וידעו כי זקן מלא רחמים הוא, לבו רחום ומוצף חמלה על כל יהודי באשר הוא, על אחת כמה וכמה לנוכח יהודי הנתון בברה, ומה לו אפוא ולקטוש בעד זה, לצער את היתומות האומללות בשעה קצרה זו עד שכמעט ונפחו נשמתן בצער?

המבטים המשתוממים לא נעלמו מעיני הסבא, והוא ניאות להסביר.

'עוד הכרתם את אבי היתומות הללו, איש ירא אלקים ובר אוריין' הזכיר הרבי נשכחות, 'וכך גם האלמנה הרי היא חסודה וצדקנית ומעשיה טובים וישרים. אולם דעו לכם כי שתי בנותיה היתומות, אם כי למראית עין הרי הן כשאר בנות ישראל הצנועות והחסודות, אין תוכן כבדן ובלבן פשטה עקמומית. מעשיהן הקולקלים הם שהביאו לקטרוג הנורא, גרמו לכך שאימן כמעט תיחטף בדמי ימיה'.

'כשנוכחתי לראות כי הגזירה נחתמה במרום וכי כמעט בלתי ניתן לבטלה' המשיך הסבא וגילה מכשונן של עולם, 'ידעת כי עלי להסתייע טעם מיתה, על מנת לעורר בליבן הרהורי תשובה ולגרור להן לשוב לדרך הישר. **ברגע בו בישרתי להן על מיתתה הקרובה, לכאורה, של אימן, בו ברגע התעלפו הבנות וטעמו טעם מיתה, ובאותו רגע התעוררו לשוב לאלוקיהן בלב שלם, וכך נמנעה הגזירה ברגע האחרון!**

וישמע יתר

את המעשה הבא נהגו חסידים ואנשי מעשה לספר, דור אחר דור ומדי שנה בשנה, במהלך הסעודה החלבית אותה נהגו לערוך כמנהג ישראל ביום חג השבועות.

עם ישראל הסכין זה מכבר, בשעות הארוכה בגולה, לגחמיותיהם ושיגיגונותיהם של שונאי ישראל המבקשים לכולותו ולכל הפחות לתתו למשיה ומרמז. דור דור ודורשי, צדיקיו וחכמיו, ומאידך מצד הטומאה דור דור ורודפיו, נוגשים, ולפני כמאתיים שנה גם פריציו ורודפיו אשר רדו ביהודים ביד קשה.

גם באותה הלכה ידועה הקובעת כי 'עשיו שונא ליעקב', ישנה חובת הקיום הבסיסית, יש את אלו המהדרים בה יתר על חובתם ולעתים מזמנת ההשגחה כאלה שבתרו להיות מהדרין מן מהדרין, מקפידים על קיומה של הלכה זו לכל פרטיה ודקדוקיה במסירות מעוררת חלחלה, כמו הפריץ דבן בו עוסק הסיפור.

באחוזת ראוותנית התגורר לו הפריץ, אי שם סמוך לשפולי. בתחום שיפוטו עיירות וכפרים, פונדקים ובתי מזיגה, יערות-עד ומקשים, וכמובן איך אפשר

בלי קהילה יהודית שתנפק לו כמה וכמה 'מושקה' שיעלו לו מס עובד וימלאו את אוצרותיו הגדושים גם כך בדמי החכירה השנתיים.

אוהב כסף לא ישבע כסף, והפריץ, אם לדיוק, לא אהב כסף. הרבה מעבר לכך. הוא סגד לכסף, יצר סביבו פולחן של ממש, חמדת הממון עיוורה את עיניו וכל מגמתו היתה רק להתפיה את ערמות הזהובים השוכבים כאבן שאין להם הופכין בכספת העצומה שבביתו, להוסיף על נכסיו ולהגדיל את הונו החומרי עד לאין שיעור.

זה מכבר הורגלו יהודי המחוז לעובדה שאין להם ממש אפשרות לכצות את הפריץ. מוצא היה תואנות וטענות כאלה ואחרות, נטפל לצמיתים האומללים שתחת מרותו ומייצר ללא הרף סיבות לקנוס אותם, להוסיף על דמי הגבייה, להעלות את מחירי החכירה ועוד.

והיה אם אי מי לא הצליח לעמוד בתשלומיו, אוהו, בדיוק בשביל כך נועדה שורת תאי הכליאה החשוכים והמחניקים באחוזתו, כמו גם להקט כלבים עזי נפש שהטילו את חיתתם על האסירים האומללים. היטב ידע הפריץ כי בסופו של דבר יבואו היהודים, רחמנים בני רחמנים, יפתחו לב וגם כיס ויחלצו את אחיהם ממלעותיו, כשעל הדרך ידאגו להוסיף על שורת המאזן הסופית ולהעלות חיוך מדושן על פניו. עסק טוב, מה שנקרא.

אלא שתאות הממון, אם כי תפסה נתח נכבד באישיותו הרדודה של האיש, היתה אך שניה לשנאתו היוקדת ליהודים, זו שהפכה לטבעו ונמהלה בכל צעד או פעולה בהם נקט. תוסיפו לזה מזג סוער ומוח חמום וגם קורטוב של חוסר יציבות נפשית, והנה השילוב הנורא ביותר בו יכול יהודי להיתקל בחשכות אותם ימים.

היה יהודי מהלך לו ברחוב, נתקל לחרדתו בדמותו עטורת הגלימה המשתפלת, ובאורח קבע היה בא במיצר. יאיר לו פנים וישאל לשלום, יקצוף הפריץ על תעוולתו של הזיד הנחות שרגיש כידידו. יתעלם מנוכחותו וישתדל להכפיף את קומתו עד יעבור זעם, אזי תעלה חמתו על כך שהיהודי אינו דורש בשלום. כך או כך, יסתיים האירוע בכל מקרה בסדרת הלקאות שוט אכזריות, כשצחקו הגס של הפריץ נשמע על רקע נאקות היהודי המוכ.

מדי שנה, בבוא החורף האירופי הכבד, כשמרבד שלג וקרח מכסה כל פיסת אדמה והקור שולט בכל פינה, היה הפריץ עושה את דרכו למרחק, נודד לתקופת מה אל בית הקץ החמים שלו ומותיר מאחוריו את גדודי משרתיו, אשר למדו היטב את הליכותיו והתחקו על עקבותיו, ממשיכים להתעלל ביהודי המקום ועושים בהיעדרו ככל העולה על רוחם. מה עושה פריץ שונא ישראל, המעביר את כל חייו בהוללות אחת מתמשכת ובחוסר מעש על גבול השעמום? מאתר וממציא דרכים שונות ומגוונות, ובעיקר אכזריות במיוחד, כיצד להתעמר בנתיניו היהודים. ואם כך הדיבר ביום-יום, זה נכון במידה מרובה בחודשי הקיץ, כאשר הלה נופש בשלווה ומוחו היצירתי פורר.

אך היו נשמעות, מדי שנה בבוא האביב, פעמי כרכורת שירתו של הפריץ השב לביתו מחופשת החורף, ולבם של יהודי המחוז היה נרעד, מנבא להם רעות. הם הכירו זה מכבר את מזגו הרצחני, ובמחם ציפו לראות כיצד יבוא לידי ביטוי שיגיונו החדש, גחמתו שזה עתה הביא עמו.

מנהגו הקבוע היה, להזמין אליו בשבוע מהנופש את האצילים והרוזנים מהאחוזות הסמוכות, עורך נשף המוני שכל כולו שחוק והוללות ואשר נמשך על פני לא פחות משלש יממות רצופות. מלבד האכילה הגסה והשתיה שלא כדת, מיני הזמר והמחוללות המזוויעים, עוד היה הפריץ משעשע את אורחיו באטרקציה של ממש שכללה, איך לא, יהודים תמימים שנלכדו ברשתו ולא נותרה להם ברירה אלא לשתף פעולה אם חפצי חיים הם.

לשם המהחלה הזדונית היה שולח את אנשיו, קלגסים אכזריים ושוונאי ישראל כמותו, ללכוד ולהביא לפניו יהודים חסרי מזל שנקרו בדרכם. אלה היו מתייצבים לפניו ולפני האורחים בעל כרחם כשבידיהם תשמישי קדושה לרוב, מעוטפים בטלית ועטורים בתפילין, אוחזים בשופר ובלולב ולעתים גם במצות וחנוכיות, ואז החלה הצגה לעגנית שנמשכה על פני שעות ארוכות לקול צחוקם המהדהד של האורחים רמי המעלה.

היהודים המבוהלים היו מפזזים בפנים מעונות, עוטים על פניהם חיוך כפוי ורוקדים לדרישתו של הפריץ לקול צלילי התזמורת, משוררים בשפתיים סדוקות ולשון צחיחה זמירות קודש כגון 'מה יפית' ושאר ניגוני מסורת קדומים, תוקעים בשופר ומניפים בתנועה ועוד כהנה וכהנה. מה שהיה בבחינת 'איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר' והביא כמעט לפקיעת לבם של היהודים האומללים מרוב צער, בידר את האצילים והפריצים והיווה עבורם מקור בלתי נדלה לשעשוע.

או אז היה הפריץ קם ומטיח את גזירות האיוב החדשות, מוודא בשמחה לאיד כי אכן הצליח לקלוע למטרה ולהשביח את שמחת חייהם של נתיניו היהודים ומתמוגג לנוכח יצירתיותו הבלתי נדלית. יהודי האזור, מצדם, הזכירו את צרתם שוב ושוב לפני איש האלקים השוכן בקרבם, הלא הוא **הסבא קדישא משפולי**, ובצרתם לו צר. מבט חומל היה נותן בהם, רחמים גודשים את לבו ובדבריו היה זורה טללי נוחם על לבם, מעתיר בברכותיו כי עד מהרה יסור צלו של הפריץ האכזר. אך מן השמים, כך נראה, ביקשו לנסותם במשך תקופה ממושכת ולא נראה היה כי שבשנה בן מתרחש סיפורנו צץ במוחו האפל רעיון עולו עוד ועוד.

הרעיון הנושן והאכזרי, המבקש לגנוח את חומת הדת האמונה, אותה דרישה נוראה שהציבו היוונים לבני ישראל: "כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל" (בראשית רבה פרשה ב סימן ד), ככל הנראה מצאה חן בעיניו של אותו רשע, משום שבשנה בן מתרחש סיפורנו צץ במוחו האפל רעיון דומה להחריד.

כל חוכר יהודי, כל בעל בית מזיגה, התפרסם החוק החדש, חייב להציב בבית העסק דמות איקונין של אותו האיש ימ"ש, וכך גם בכל אכסניה ופונדק יש לייחד מקום לנציגות הטומאה עלי אדמות, צלם מסואב של יראתם רח"ל.

בזאת לא נחה דעתו של הפריץ, אלא אף בקדושת השבת ביקש לשלוח ידו. חוק נוסף הבהיר כי על כל יהודי המחזו בעלי העסקים לפתוח את עסקיהם בשבת כבחול, תוך חילול שבת מחפיר.

להעצמת הרושם ונתינת תוקף ממשי לדברים, הובהר באופן חד משמעי כי מי שלא יציית לחוקים דרקוניים אלו אחת דתו. ראשית יולקה באכזריות, ואם משיך לעמוד בסירובו יובל אל הגרדום. מצב רוחו הרעוע וחוסר היציבות הנפשית של הפריץ תרמו את שלהם למצב, ועל כל יום שחלף נוספה גחמה מבית היוצר הזדוני שלו. יהודי המחזו כולו רעדו לקול עלה נידף, ניבאו לעצמם שחורות וחששו מה יילד יום.

באו מים עד נפש, על כך היתה הסכמה גורפת. מים זידונים המאיימים על הגוף ועל הנפש גם יחד ומבקשת לעשות כלה לבני ישראל המבקשים לשבת בשלום, משכך, שוגרה משלחת לרבנו הסבא משפולי, להעתיק ולהתחנן לפניו, לפעול להסרת פגע רע זה מקרבם ולהשיב את שלוות החיים על כנה.

הפעם, בניגוד לפעמים קודמות בהן היה הסבא מגיב באנחה ומברך בחצי פה, תגובתו היתה שונה בתכלית.

'אכן צודקים אתם בטענתכם!' קם הסבא ממקומו והלם בשלחן בעוצמה, **'זה עידן ועידנים שהמתנתי, החרשתי לו לרשע זה, ציפיתי שישוב מכסלו ויתקן את דרכיו העקלקלות, אך לא עוד. במצב הנוכחי בלתי אפשרי להמשיך, ולא נותרה ברירה כי אם להשמיע באוזניו את עשרת הדברות!'**

עשרת הדברות? לא הבינו האנשים כלפי מה דבריו אמורים ומה כוונתו הטמירה. וכי מה ענין שמטיח אצל הר סיני ופריץ נכרי וערל לב עם עשרת הדברות? אך החשו, המתינו ביראת כבוד להמשך דברי הסבא. 'הנה קרב ובא חג השבועות' המשיך והנחה אותם במפורס, 'ורגילים הנכם מדי שנה בשנה לעשות את דרככם אל הערים הגדולות כדי לחוג בהן את החג. אך השנה, מבקש אני מכם, הישארו נא במחוז והתאספו יחדיו לתפילות החג הקדוש ברוב עם בבית אחד החוכרים'.

בתדהמה מהולה בשמחה עצומה שמעו את המילים הבאות, התרגשות וציפייה מצפים את לבם. **'אף אני אבוא לשנות עמכם בחד, אביא עמי בעל-קורא ושליח ציבור. הכינו עצמכם אפוא לרגל הבא עלינו לטובה,**

היטהרו והתקדשו כפי שנהגו ישראל קודם מתן תורה, ובעצרת ה' יתברך עוד תראו נפלאות!'

אך בזאת לא תמה הפתעתם.

'גשו נא אל הפריץ, הידוע כחובב הצגות מושבע ואוהד מוצהר של אירועים מוזיקליים' הנחה אותם הסבא, 'ספרו לו על התפילות שיערכו ברוב עם, על החזן שיחנן בקולו הערב, על האווירה ועל הנגינה שתלווה את התפילה. הפצירו בו להישאר בקרבת מקום, ואף לבוא ולהטות אוזן לתפילתנו'.

דבריו האחרונים נפלו עליהם כרעם. בימים שבשרה עושים הם כל מאמץ להתחמק מפגיעתו של אותו נבל, להימנע בכל דרך שהיא מלהתקל בו ולפול קרבנות לשיגינותיו התכופים. והנה הרבי מצוה עליהם, לא פחות, לגשת אליו ולהזמין אותו לשהות עמם בתפילות החג. אולם חזקה עליהם, בגודל אמונת החכמים שפיעמה בלבם, לציית לדברי איש האלקים ולעשות ככל אשר ציוה.

הפריץ, כצפוי, עט על המציאה שנקרתה לפניו בהיסח הדעת. וכי יש לו מחזה משעשע מה? תיכף חש להזמין את כל אוהביו וידידיו, בני משפחתו ואצילי הסביבה, להשתתף יחד עמו ב'מופע' המיוחד במינו.

ערב חג השבועות, הסבא מופיע בעיירה הנבחרת ועמו כל פמלייתו.

עיניו שלחלו קדימה, סקרו את היהודים המתקבצים סביבו, והוא הניד בראשו לאות שלילה. 'לא ולא, מפאת רוב העם שהתאסף, לא נוכל לקיים את תפילות היום בבית החוכר, כי אם כאן' החווה בידו על הגבעה הסמוכה הנשקפת על פני האזור כולו, 'הבאתי עמי חופה מקושטת כמנהג ישראל, נפרוש אותה ותחתיה נקרא בתורה, סביבה נערוך את התפילות ואת סדרי החג'.

בהגיע השעה, עת התקדש חג, התעטף הסבא בטלית צחורה וניגש לפני התיבה, נושא קולו בתפילה ערבה, משתפך בתפילה ופניו שלהבים. הלחט שאזו בו סתף אחריה את כלל המתפללים, מרומם אותם טפח וטפחיים מעל הקרקע ומביא להתעוררות רבתי שבאה לידי ביטוי בתפילה המונית נרגשת.

בתחילה התלוצצו הפריץ ואורחיו, לעגו ליהודים המתנועעים וצועקים, פרצו בצחוק גם ומתגלגל לנוכח מראהו של הסבא הקדוש המעוטף בטליתו וציציותיו מתבדרות ברוח.

אך אז נישא קולו כארי, מפלח כל לב ובוקע מעל צמרות עצי היער, שאגה שלא מעלמא הדין. **'שמע ישראל...'** הוא זועק, מתלהט, **'ה' אחד...'** וקולות הצחוק נדמו באחת, תחת מופיע קול שקשוק שיניים נפחד. ארשת מבוטטת עלתה על פני הפריץ והעם אשר אתו, איברייהם רעדו בחוסר שליטה ורגליהם נקשו זו לזו בחיל ופחד.

החל מאותו רגע חדלה ההצגה, כפי שציפו אלה לראותה. עיניהם ננעצו ברבנו, תלויות ואינן מוסטות לרגע, עוקבות אחר אותו בן אנוש שהתעלה לפסגות בלתי מושגות ונראה כי העלה עמו את הבריאה כולה. העצים והפגלים המפכים, חיות היער והפרחים, בעלי הכנף ואפילו הזוחלים שעל הקרקע, כולם, כך נראה, הצטרפו עמו יחד לתפילה נרגשת, שירה שאין ביכולת בן תמותה להשיג.

אתא ובא הרגע המרומם מכל, שעת קריאת התורה. הסבא נעקר ממקומו ופנה לאחד האורחים, הדור פנים וזקנו הצחור יורד על מידותיו, גבוה משכמו ומעלה מעל העם וקולו שושמע כבר בתפילה היה ערב כקול הזמיר. בתנועה קלה רמז לו לבוא, להתייצב ולקרוא בתורה.

יום נאה היה אותו יום, שלהי האביב. עננים דקיקים נראו אף פה ושם וביניהם רקיע תכול הגנתח למלאו האופק, האפורים נתנו קולן בשיר, מזג האוויר נח ורק אוושה קלה מנשבת בנינוחות אביבית. אך מאותו רגע הכל השתנה. כמו יד נעלמה היטיה את מזג האוויר הנאה והביאה תחתיו מזג אוויר סוער במיוחד. ענן כהה נקשר מעל ראשם, פני הקרקע התקדרו וקולות רעמים נשמעו שוב ושוב, מרעידים את הלבבות. חדרה מוחשית אחזה בכל הנוכחים, הן היהודים המתפללים ונושאים אליו עיניים משתאות והן בני הניכר שנבעתו לנוכח המחזה ולפתו את לבם בפחד של ממש.

אוזני כולם כרויות היו, מוכנות ומזומנות לשמוע

את היוצא מפיו. אולם הרבי ביקש להמתין כמה רגעים. הוא פנה אל אחד ממקורביו ולפילאיתו הורה לו לגשת אל הפריץ וחבר מרעיו, ולתרגם עבורם את קריאת התורה לשפתם המדוברת, מילה במילה.

ניגש הלה ועשה כמצות רבו, פנה אל הפריץ וחבריו והסביר להם במתק שפתיים כי היהודים עומדים לקרוא כרגע בספר תורת משה, אותה תורה שניתנה ממש ביום זה לפני כשלושת אלפים שנה, את עשרת הדברות שהשמיע בורא השמים והארץ בקולות וברקים מעמד הר סיני.

"אָנְכִי ה' אֱלֹקֶיךָ..." פתח בעל הקורא, קולו נישא בהמייה ומהפנט את הנוכחים, **'לֹא יִהְיֶה לָךְ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי: לֹא תַעֲשֶׂה לָךְ פֶּסֶל כָּל תְּמוּנָה... לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם'.** והפריץ שומע, פניו מחווירות ורגליו אוחזות בו. הוא נזכר בגזירות, באיקונין המטונף שכפה על היהודים להציב בבתי העסק שלהם, בכך שניסה להכריח אותם להתכחש לציווי אלוהי זה.

"זְכוּר אֵת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ" בקול חוצב להבות ומזרה אימה ממשך בעל הקורא, זורק מרה בלב הפריץ שזכר היטב את מעשיו, **'שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעֹשִׂיתָ כָּל מְלָאכָתְךָ: וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַה' אֱלֹקֶיךָ'.** ושוב אוחזת לחללה בפריץ, לבו נוקפו ומצפונו מייסר אותו. היטב זכר שגור על היהודים לדרוס ברגל גסה את השבת הקדושה, והיכן יוליד את כליתמו?

בכל דיבור ודיבור שהמשיך בעל הקורא נרעד הפריץ יותר ויותר, זכר דרכו הקולקלת ומעשיו המבישים צף מול עיניו ופלצות אחזה בו, מרטיטה את כל נימי לבו. נראה היה, ולרגע קט חשבו היהודים שהגניבו לעבור מבט כי מדובר במהתלה ותו לא, כי הוא אכן מצר על מעשיו ומתחרט על העבר.

מבט נוסף לעבר הדמות השחוחה, הממררת בבכי וכמו איך קשר בינה לבין העריץ המגושם שעד לרגע זה הטיל את אימתו על הסביבה כולה. הבהיר כי משהו השתנה, והפעם באמת. שלחו היהודים מבטים סביב, סקרו את האצילים והרוזנים שבאו להופעה המשעשעת ומצאו עצמם ניצבים בלבה של התרחשות מבהילה שלא מעלמא הדין, ונוכחו לראות כי הללו, כמו מארחם, מזועזעים אף הם עד עמקי נשמתם וחרטה לופתת את לבם.

חלפו דקות ספורות, בעל הקורא סיים את קריאתו והפריץ נפל תחתיו מתעלף.

אך התעורר מעלפזו, ובחיפזון קרא לאורחיו וכולם גם יחד הסתלקו מהמקום כשפניהם כבושות בקרקע בבושה שלא ידעו את פשרה, בחרדה שלא הצליחו להבין.

תמה התפילה, והמתפללים תרים בעיניהם אחר בעל הקורא המופלא שקריאתו פעלה את פעולתה בלבו של הפריץ, אך הוא איננו, נעלם ופרח לו באורח פלא.

בשלחנו הטהור שערך לאחר התפילה התייחס הסבא למאורע, שהותיר את חותמו בלב כולם אך היה ונותר חידה מופלאה שאיש לא ידע לפענחה.

'במשך כל ימיהם יזכרו פריצים אלה את עשרת הדברות ששמעו זה עתה' פתח ואמר, **'ולא יהיו להודיע עוד ולהצט את צעדי נתיניהם בני ישראל'** וכאן הוסיף וחפף פרט מרעיש, **'אמנם נאלצתי להטריח הנה את משה רבנו בכבודו ובעצמו, למען יקרא בתורתו ויעורר את לבם לשוב למוטב, אך כדאי היה הדבר!'**

או אז הבינו הכל לאן נעלם בעל הקורא האלמוני. אך הסבא לא עצר בזאת, אלא המשיך וגילה מכבשונו של עולם. **'ידעו לכם כי בנשמתו של הפריץ דגן ניצוץ מנשמת יתרו חותן משה, זה שנים ארוכות שנשמתו מתגלגלת ומבקשת אחר תיקונה השלם'.**

במוצאי יום טוב שלח הפריץ לזמן אליו את הסבא משפולי, הסתגר עמו במשך שעות ואיש לא ידע על מה נסובה שיחתם. רק זאת ידעו, כי החל מאותו יום לא רק שחל מלהציק ליהודים שתחת מרותו, אלא עוד הוסיף והיטיב עמם בכך שבנה עבורם בית כנסת מפואר, על אותה גבעה בה נשמעה הקריאה הפלאית שהשיבתו למוטב.

כעבור תקופת מה נעלם הפריץ כאילו בלעה אותו האדמה, נטש את אדמותיו ואחוזותיו מבלי להותיר אף רמז למקום הימצאו, ולוחשים היו היהודים זה לזה כי נדד למרחקים, ללא ארץ לא נודעת, שם התגביר כדת וכדין וזכה להסתפח אל נחלת בני ישראל ולהצטרף לעם סגולה.